

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ**

*для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»*

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні
кафедри педагогіки
(протокол № 5 від 28.12.2020р.)

Севєродонецьк – 2020

УДК 37.022 Методичні вказівки до переддипломної практики (для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки») / Уклад.: к.пед.н., доц.С.С.Рашидова; к.пед.н., доц.І.О.Сафонова; Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 53 с.

Визначено мету, завдання, висвітлено питання організації переддипломної практики здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою підготовки магістрів за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», подано програму переддипломної практики, методичні рекомендації та вимоги до звіту про переддипломну практику.

Укладачі: к.пед.н., доц.С.С.Рашидова;
к.пед.н., доц. І.О.Сафонова

1. Загальні положення

Переддипломна практика є однією з форм професійної підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», передбаченою освітньою програмою та включеною до графіка навчального процесу.

Переддипломна практика – це тимчасова трудова діяльність здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр, організована з метою закріплення й узагальнення набутих під час навчання теоретичних знань, набуття практичного досвіду роботи у вищих навчальних закладах.

Здобувачі вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою підготовки магістрів за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», проходять переддипломну практику у вищих навчальних закладах на посадах викладачів-стажистів та асистентів після оволодіння нормативною та вибірковою частинами освітньої програми, тобто завершення циклу теоретичного навчання.

Програма та методичні рекомендації розроблені у відповідності до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», освітньої програми підготовки фахівців освітнього ступеня магістр за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

2. Мета і завдання переддипломної практики

Метою переддипломної практики є закріплення й практичне застосування набутих під час навчання в магістратурі знань, набуття здобувачами вищої освіти практичного досвіду роботи у вищих навчальних закладах, підготовка матеріалів за темою магістерської роботи.

Основні завдання практики:

- ознайомлення з практикою застосування державних нормативних документів у сфері вищої освіти;
- вивчення досвіду роботи вищих навчальних закладів;
- ознайомлення з навчально-методичною документацією вищого навчального закладу, формування умінь розробляти окремі види навчально-методичної документації;
- ознайомлення з основними видами професійної діяльності викладача вищого навчального закладу;
- ознайомлення з організацією та специфікою навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі;
- вивчення сучасних технологій професійної діяльності викладача вищої школи;
- проектування, організація та реалізація навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі;
- розробка і впровадження матеріалів для II розділу (практичного, методичного)

магістерської роботи, яка *може* містити (має рекомендаційний характер):

- 1) діагностичні методики, опитувальники, тестування й аналіз їх впровадження (в межах констатуючого експерименту);
- 2) розробка і часткове впровадження матеріалів формуючого експерименту (модель формування..., або програма формування..., або система формування..., технологія формування...; розробка лекцій чи лекцій, семінарського чи семінарських (практичних) занять, виховного заходу з теми дослідження, тренінгу, системи творчих завдань тощо; традиційні й активні, інтерактивні методи навчання і виховання);
- 3) результати дослідження (контрольний зріз); педагогічні умови формування...; методичні рекомендації щодо формування... тощо.

3. Організація переддипломної практики

Організація переддипломної практики здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр передбачає вирішення таких питань:

- визначення терміну практики;
- визначення місця практики;
- призначення керівників практики;

- створення умов для успішної переддипломної практики здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр;

- забезпечення можливості збору інформації, необхідної для виконання магістерської роботи;

- організація контролю за проходженням практики.

Термін переддипломної практики здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр становить 4 тижні. Конкретні строки проходження практики визначаються графіком навчального процесу для кожного року навчання.

Не пізніше, як за тиждень до початку практики кожному здобувачу вищої освіти освітнього ступеня магістр видаються:

- направлення на практику;

- програма практики.

Місцем переддипломної практики здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» є вищі навчальні заклади.

При визначенні місця практики враховуються організаційні можливості проведення практики на рівні, що відповідає вимогам освітньої програми підготовки магістрів, тема магістерської роботи, професійні інтереси здобувачів вищої освіти.

Керівниками переддипломної практики здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр є:

- викладачі кафедри педагогіки, які ведуть підготовку випускників освітнього ступеня магістр за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»;

- керівники структурних підрозділів (директори коледжів, завідувачі кафедр університетів) вищих навчальних закладів, роботодавці, до яких здобувачі вищої освіти направлені на практику.

Керівники практики надають здобувачу необхідну консультативну та організаційну допомогу з усіх питань, що стосуються проходження практики.

Направлення на практику та закріплення керівників практики оформлюються наказом ректора університету.

Відповідно до цього наказу оформлюються направлення на переддипломну практику для кожного здобувача вищої освіти освітнього ступеня магістр.

Протягом тижня після закінчення практики здобувачі подають на кафедру педагогіки звіт про практику.

4. Зміст переддипломної практики

Зміст практики визначається індивідуальним планом, розробленим здобувачем вищої освіти разом із керівником від кафедри педагогіки на основі програми практики та індивідуальних завдань, які визначаються з урахуванням специфіки професійних функцій та теми магістерської роботи.

Після проходження практики здобувачі, які навчаються за освітньою програмою підготовки

магістрів за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» повинні:

знати: основні державні нормативні документи в галузі вищої освіти, структуру вищого навчального закладу, основні напрямки діяльності вищого навчального закладу, зміст та правила оформлення навчально-методичної документації, основні види професійної діяльності викладача вищого навчального закладу, особливості організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі; сучасні технології професійної діяльності викладача вищої школи;

уміти: розробляти окремі види навчально-методичної документації, плани навчальної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної роботи викладача вищої школи, планувати й організувати навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі, використовувати методи науково-педагогічних досліджень для підготовки магістерської роботи;

мати навички: вивчення досвіду роботи вищих навчальних закладів; аналізу й організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, підготовки й самостійного проведення навчальних занять, розробки проектів виховної роботи зі здобувачами вищої освіти, аналізу практики вищої освіти та наукового узагальнення спостережень.

А також оволодіти компетентностями, означеними в Освітній програмі спеціальності 011«Освітні, педагогічні науки» :

- ЗК1. Здатність до абстрактного, критичного та позитивного мислення;
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК3. Знання і розуміння предметної та професійної області;
- ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК5. Здатність адаптуватися і діяти в новій ситуації;
- ЗК6. Здатність виявляти, класифікувати і позитивно вирішувати проблеми;
- ЗК7. Здатність генерувати нові прогресивні ідеї (креативність);
- ЗК8. Здатність працювати в команді та будувати ефективну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу;
- ЗК9. Здатність до професійного спілкування іноземними мовами;
- ЗК10. Здатність до навчання з високим ступенем автономії протягом життя;
- ЗК11. Здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання;
- ФК1. Здатність орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку світової і вітчизняної освіти та передбачати їх потенційні наслідки;
- ФК2. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки в освітньо-педагогічній діяльності;
- ФК3. Здатність володіти методологією, методами та логікою науково-педагогічного дослідження;
- ФК4. Здатність використовувати спеціалізовані уміння/навички у визначенні та розв'язанні проблем, організації та проведенні науково-педагогічних досліджень та зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументації до фахівців і нефакхівців, зокрема,

до осіб, які навчаються;

ФК5. Здатність враховувати психологічні вікові особливості когнітивних процесів у проектуванні та організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти;

ФК6. Здатність виявляти шляхи і механізми розвитку педагогічної майстерності та формування іміджу викладача вищої школи;

ФК7. Здатність застосовувати інноваційні педагогічні технології (у тому числі дистанційні) для вирішення завдань освітнього процесу;

ФК8. Здатність усвідомлювати важливість професійно-педагогічної культури та етики як морального підґрунтя професіоналізму викладача вищої школи;

ФК9. Здатність виявляти шляхи духовного розвитку особистості;

ФК10. Здатність до самоосвіти, професійного та особистісного розвитку протягом життя;

ФК11. Здатність управляти освітніми процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів;

ФК12. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;

ФК13. Здатність застосовувати діагностику для визначення академічних досягнень здобувачів вищої освіти;

ФК14. Здатність реалізувати здоров'язбережувальний підхід в організації освітнього процесу в вищій школі;

ФК 15. Здатність організовувати освітній процес у вищій школі в контексті ідей гуманізації, демократизації, гуманітаризації, плюралізму і варіативності навчально-виховних практик на засадах аксіологічного, антропологічного, культурологічного, синергетичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного,

феноменологічного, герменевтичного, акмеологічного підходів

та отримати відповідні результати, означені в Освітній програмі спеціальності 011«Освітні, педагогічні науки»:

ПРН1. **Знання (ЗН)** Визначати основні характерні риси нової соціокультурної реальності, розуміти соціально-історичну обумовленість цілей розвитку освіти в Україні та за кордоном;

ПРН2. **Знання (ЗН)** Знати специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи;

ПРН3. **Уміння (УМ)** Використовувати спеціалізовані концептуальні знання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення, для розв'язання дослідницьких задач в освітньо-педагогічній галузі;

ПРН4. **Уміння (УМ)** Володіти методологією науково-педагогічного дослідження, визначати його етапи, обирати відповідні загальні й спеціальні методи;

ПРН5. **Уміння (УМ) Комунікація (КОМ)** Організувати та проводити самостійні науково-педагогічні дослідження та зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються;

ПРН6. **Знання (ЗН)** Опанувати систему психологічних знань і набувати практичних умінь аналізу й оцінки психологічних явищ, які породжуються умовами навчально-виховного процесу у вищій школі; використовувати психологічні методи і прийоми вивчення особистості та колективу в педагогічному процесі;

ПРН7. **Уміння (УМ)** Розвивати та удосконалювати педагогічну техніку, педагогічні здібності та професійні й особистісні якості; формувати свій позитивний професійний імідж;

ПРН8. **Уміння (УМ)** Аналізувати, добирати та впроваджувати інноваційні педагогічні технології;

ПРН9. **Уміння (УМ)** Формувати професійно-педагогічну культуру, володіти системою знань про педагогічну етику як морального підґрунтя професіоналізму викладача вищої школи;

ПРН10. **Уміння (УМ)** Організувати систему роботи щодо формування духовно-культурних цінностей у здобувачів вищої освіти;

ПРН11. **Автономія і відповідальність (АіВ)** Визначати індивідуальну освітню траєкторію особистісного зростання та професійного становлення майбутнього фахівця;

ПРН12. **Уміння (УМ)** Організувати освітній процес у вищій школі на засадах аксіологічного, антропологічного, культурологічного, синергетичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, феноменологічного, герменевтичного, акмеологічного підходів у контексті ідей гуманізації, демократизації, гуманітаризації, плюралізму і варіативності виховних практик;

ПРН13. **Уміння (УМ)** Використовувати потенціал креативності в генеруванні педагогічних ідей та досягненні наукових цілей;

ПРН14. **Уміння (УМ)** Управляти освітніми процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів;

ПРН15. **Уміння (УМ)** Інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;

ПРН16. **Уміння (УМ)** Розробляти і застосовувати засоби діагностики академічних досягнень здобувачів вищої освіти;

ПРН17. **Уміння (УМ)** Створювати здоров'язберезувальне освітнє середовище;

ПРН18. **Комунікація (КОМ)** Володіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (у тому числі

дистанційними), методами пошуку, оброблення, аналізу, використання, створення, зберігання і захисту інформації;

ПРН19. Комунікація (КОМ) Демонструвати належний рівень володіння державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації;

ПРН20. Автономія і відповідальність (АіВ) Навчатись з високим рівнем автономності та самостійності протягом життя;

ПРН21. Знання (ЗН) Знати психолого-педагогічні закономірності та особливості вікового й індивідуального розвитку здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища; відбирати найбільш оптимальні форми, методи та засоби організації навчання та виховання студентів з особливими освітніми потребам.

4.1. Програма переддипломної практики

№ п/п	Зміст основних етапів роботи	Тривалість етапів роботи (робочих днів)
1	Ознайомлення з практикою застосування державних нормативних документів у сфері вищої освіти.	Протягом всього періоду практики
2	Вивчення досвіду роботи вищого навчального закладу та його структурного підрозділу, у якому здобувач проходить практику	1 тиждень
3	Ознайомлення з навчально-методичною документацією вищого навчального закладу та її аналіз.	Протягом всього періоду практики
4	Ознайомлення зі змістом та видами професійної діяльності викладача вищого навчального закладу та аналіз індивідуального плану: навчальної, науково-дослідної, методичної, організаційної, виховної роботи викладача вищого навчального закладу	Протягом всього періоду практики
5	Ознайомлення з організацією	Протягом

	навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі	всього періоду практики
6	Збір матеріалів та проведення експериментального дослідження за темою магістерської роботи. Визначення рекомендацій щодо впровадження результатів магістерської роботи в практику вищої школи	Протягом всього періоду практики
7	Вивчення сучасних технологій професійної діяльності викладача вищої школи	Протягом всього періоду практики
8	Відвідування навчальних занять викладачів та інших здобувачів вищої освіти.	Протягом всього періоду практики
9	Проведення навчальних занять (2 заняття) і аналіз занять (2 заняття)	2, 3, 4 тиждень
10	Розробка і впровадження виховного заходу за темою магістерської роботи	Протягом всього періоду практики
11	Підготовка наукової статті або тез доповіді за темою кваліфікаційної роботи магістра	Протягом всього періоду практики
12	Написання звіту про практику	1 тиждень
Разом		4 тижні

4.2. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання визначаються керівником практики від кафедри педагогіки у відповідності до специфіки професійних функцій, виконуваних здобувачем вищої освіти під час практики, та теми магістерської роботи.

Індивідуальні завдання конкретизують загальні положення програми практики щодо 2 розділу магістерської роботи (проведення експериментальної роботи).

На основі індивідуальних завдань та програми практики формується індивідуальний план переддипломної практики здобувачів вищої освіти.

4.3. Методичні рекомендації

Нижче наведені схеми аналізу навчальних занять, схеми технологічних карт лекції й практичного заняття, матеріали для розробки навчально-методичної документації та інші матеріали, які допоможуть здобувачу вищої освіти освітнього ступеня магістр виконати завдання практики.

ПЕРЕЛІК
НЕОБХІДНОЇ НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНОЇ
ДОКУМЕНТАЦІЇ
до організації навчального процесу в університеті

1. Освітня програма спеціальності.
2. Робочий навчальний план напряму (спеціальності) підготовки фахівця щодо даної дисципліни.
3. Робоча програма навчальної дисципліни.
4. Силабус з навчальної дисципліни.
5. Конспект лекцій, складений лектором, якому доручено читати курс лекцій з цієї дисципліни або авторський підручник (навчальний посібник).
6. Методичні матеріали до практичних, семінарських занять, самостійної роботи.
7. Контрольні завдання для проведення поточного та підсумкового контролю.

Схема аналізу лекції

- Дата проведення лекції;
- час проведення;
- група;
- назва дисципліни;
- тема лекції;
- мета лекції:
 - навчальна;
 - розвивальна;
 - виховна;
- обґрунтованість вибору основних питань, що розглядаються в лекції (плану лекції);
- доцільність використаної та рекомендованої літератури;
- доцільність винесення питань для самостійного опрацювання здобувачами;
- тип лекції й доцільність його вибору;
- наукова та методична обґрунтованість подання навчального матеріалу:
- зв'язок матеріалу з майбутньою професійною діяльністю, соціокультурними умовами, новітніми науковими розробками з дисципліни, з раніше засвоєними студентами знаннями з даної навчальної дисципліни та суміжних дисциплін;
- логічність і структурованість навчального матеріалу;
- наявність і доцільність прикладів;
- доцільність вибору методів навчання та якість їх застосування;
- використання інноваційних педагогічних технологій;

- доцільність використання наочності та ТЗН;
- емоційне ставлення викладача до матеріалу;
- урахування психологічних закономірностей сприйняття й уваги;
- оптимальність хронометражу лекції;
- мовленнєва культура викладача (темп викладання, інтонаційне виділення найбільш важливих місць тощо);
- реакція лектора на прояви неуважності та порушення дисципліни здобувачем вищої освіти;
- логічність, вичерпність, доцільність зроблених висновків;
- організація зворотного зв'язку під час лекції (доцільність поставлених питань, оптимальність місця питань у плані лекції);
- ступінь реалізації мети лекції.

Схема аналізу практичного заняття

- Дата проведення практичного заняття;
- час проведення;
- група;
- назва дисципліни;
- тема практичного заняття;
- мета практичного заняття:
 - навчальна;
 - розвивальна;
 - виховна;
- обґрунтованість вибору питань, що розглядаються на практичному занятті;
- доцільність та актуальність рекомендованої літератури;
- тип практичного заняття й доцільність його вибору;
- доцільність вибору методів навчання та якість їх застосування;
- використання інноваційних педагогічних технологій;
- доцільність використання наочності та ТЗН;
- емоційне ставлення викладача до відповідей здобувачів;
- урахування психологічних закономірностей сприйняття й уваги;
- оптимальність хронометражу практичного заняття;
- темп проведення заняття;
- інтонаційне виділення найбільш важливих місць;

- реакція викладача на прояви неухажності та порушення дисципліни здобувачем вищої освіти;
- логічність, вичерпність, доцільність зроблених висновків;
- ступінь самостійності здобувачів під час підготовки та проведення практичного заняття;
- ступінь реалізації мети практичного заняття.

Схема технологічної карти лекції

- Дата проведення лекції;
- час проведення;
- група;
- назва дисципліни;
- тема лекції;
- мета лекції:
 - навчальна;
 - розвивальна;
 - виховна;
- основні питання, що розглядаються в лекції (план лекції);
- література (основна і додаткова);
- питання для самостійного опрацювання здобувачами;
- методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів;
- тип лекції;
- методи викладання;
- наочність, технічні засоби навчання;
- хід лекції (стислий опис видів діяльності викладача та здобувачів);
- проєктовані результати навчального заняття.

Схема технологічної карти практичного заняття

- Дата проведення практичного заняття;
- час проведення;
- група;
- назва дисципліни;
- тема практичного заняття;
- мета практичного заняття:
 - навчальна;
 - розвивальна;
 - виховна;
- основні питання, що розглядаються на практичному занятті;
- література (основна і додаткова);
- методи навчання;
- наочність, технічні засоби навчання;
- хід практичного заняття (стислий опис видів діяльності викладача та здобувачів);
- проєктовані результати практичного заняття.

Зразок організації дослідно-експериментальної роботи

Тема дослідження: «Аксіологічні засади формування в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності».

РОЗДІЛ 2

2.1. Діагностичний аналіз рівнів сформованості в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності

Визначені нами теоретико-методологічні засади формування в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу вимагають від нас нових підходів до практичної реалізації мети дослідження. Експериментальна робота представляла собою три етапи:

- констатувальний;
- формувальний;
- контрольний.

База дослідження: констатувальний, формувальний і контрольний експерименти проводилися в Східноукраїнському національному університеті імені В. Даля та здійснювалися в природній обстановці, що не порушувало навчального плану і не вимагало додаткового навчального часу.

Проведемо короткий аналіз бази дослідження:.....

З'ясувавши сутнісні характеристики міжкультурної компетентності, ми визначилися з критеріями сформованості міжкультурної компетентності на засадах аксіологічного підходу за трьома виділеними нами компонентами: ціннісно-когнітивним, ціннісно-мотиваційно-афективним та ціннісно-діяльним.

Таблиця 1.

Критерії сформованості міжкультурної компетентності на аксіологічних засадах

Компоненти	Критерії сформованості

<i>Ціннісно-когнітивний</i>	знання цінностей своєї національної культури та цінностей, ціннісних орієнтацій партнерів по комунікації; знання національних особливостей комунікативної поведінки, правил вербального та невербального спілкування, мовних одиниць із національно-культурною семантикою; компаративні знання (вміння порівнювати здобутки різних культур із власною культурою, вбачати однакові та відмінні характеристики стилів життя)
<i>Ціннісно-мотиваційно-афективний</i>	потреба та готовність до діалогу культур; спрямованість інтересу до цінностей іншої культури; потреба у саморозвитку; усвідомлення культурної ідентичності; толерантність, емпатія, конгруентність (гармонійний, узгоджений стан особистості, що визначається щирістю в почуттях та їхніх проявах, впевненістю у собі, здатністю створювати довірливі стосунки з представниками різних культур); рефлексія, здатність контролювати емоції, стійкість до фрустрацій
<i>Ціннісно-діяльнісний</i>	вміння орієнтуватися в феноменах іншого способу життя, іншій ієрархії цінностей; володіння культурою вербального та невербального спілкування, вміння продукувати та репродукувати аутентичні тексти ціннісно-культурної семантики, будувати власний дискурс соціально-культурного характеру; адаптивність (вміння пристосовуватися до мінливих соціально-культурних умов,

	встановлювати діалог на основі толерантності, емпатії, взаємоповаги з представниками різних культур, усувати непорозуміння й конфліктні ситуації)

За означеними компонентами та критеріями ми виділили три рівні сформованості міжкультурної компетентності: високий (творчий), середній (продуктивний) і низький (репродуктивний).

Високий рівень сформованості міжкультурної компетентності у іноземних студентів університету за *ціннісно-когнітивним* компонентом відрізняється системністю, цілісністю усвідомлених, глибоких знань своєї культури та культурних цінностей, етикету, традицій партнерів по комунікації, вираженою здатністю розуміти значущість цінностей діалогу культур. У студентів на цьому рівні сформована цілісна картина світу, що виявляється в спроможності порівнювати здобутки різних культур. Їм притаманна широта світогляду, гнучкість, нелінійність та креативність мислення, вони завжди знаходяться у творчому пошуку нових орієнтирів життєдіяльності, здатні до проєктивних дій і конструктивних змін. Іноземні студенти повною мірою володіють знаннями правил вербального та невербального спілкування, знають лексико-семантичні культурні маркери (лакуни) мови, крилаті вирази, приказки, прислів'я та розуміють фоновий підтекст мови. *Середній рівень* сформованості МКК фіксує достатні (базові) знання ціннісних особливостей міжкультурної комунікації. Знання мови обмежені лексикою розмовно-побутового характеру, пареміологічні одиниці мови та інші одиниці фольклорного жанру використовуються нечасто. *Низький рівень* виявляється в наявності фрагментарних, безсистемних знань про цінності міжкультурної комунікації, про морально-духовні константи своєї та іншої культур. Студенти не усвідомлюють значущість одночасного вивчення мови й культури, не володіють знаннями про стилі мовної й немовної поведінки, не здатні адекватно проаналізувати будь-яку соціокультурну ситуацію.

Високий рівень сформованості МКК за *ціннісно-мотиваційно-афективним* компонентом визначається стійким

рівнем мотивації, потребою у саморозвитку. Студенти виявляють щирий інтерес до цінностей діалогу культур, вони здатні до самостійного пошуку, розраховуючи на власні сили. У них переважають позитивні емоції, чітко виражена емпатія, конгруентність, вони перебувають у стані гармонійної узгодженості з внутрішнім світом, щирі в почуттях та їхніх проявах, впевнені у собі, вміють співчувати, створювати довірливі стосунки з представниками різних культур. Їм притаманне толерантне відношення до всіх людей світу, вони повною мірою здатні до рефлексії, виявляють стійкість до фрустрацій. Міжкультурні відмінності сприймаються ними як неминучі й необхідні, вони сприйнятливі до інших цінностей, здатні переосмислювати й змінювати свою позицію. *Середньому рівню* сформованості означеного феномену відповідає ситуативний інтерес до цінностей іншої культури. Студенти виявляють толерантність, емпатію й повагу до представників інших культур, але не завжди здатні до аналізу непорозумінь та подолання міжкультурних і мовних бар'єрів. Особистість із *низьким рівнем* сформованості *ціннісно-мотиваційно-афективного* компоненту являє собою маргінальну людину, яка втрачає свою національну ідентичність та є збайдужілою до інших культур. Мотиваційна сфера такого студента зовсім не розвинена і визначається відсутністю будь-якого інтересу не лише до цінностей „чужої” культури, а й до своєї. Психологічний стан такої людини можна визначити як депресивний, що виявляється в емоціях незадоволення, нудьги, невпевненості в собі.

У системі *ціннісно-діяльностного* компоненту *високий рівень* сформованості МКК визначається зорієнтованістю у феноменах іншого способу життя, здатністю встановлювати діалог на основі толерантності, емпатії, взаємоповаги з представниками різних культур, усувати непорозуміння в конфліктних ситуаціях. Студенти вільно висловлюють власну думку, розуміють думку свого співрозмовника, вміють переводити розмову в потрібну колію; адекватно вибирають комунікативну дистанцію, тему бесіди, доцільно використовують вербальні й невербальні засоби; готові до

коректування власної комунікативної поведінки. Вони обізнані у стереотипах та навичках атрибуції щодо інших стилів поведінки людей. Комунікація на цьому рівні є невимушеною, але добре спрогнозованою. *Середній рівень* сформованості МКК фіксує спроможність брати участь у діалозі культур, але має місце нездатність усувати непорозуміння в міжкультурних конфліктах. Комунікація на цьому рівні являє собою неупереджений, часто хаотичний процес. І, хоча студенти налаштовані на позитивний лад у спілкуванні, все ж інколи їм не вистачає теоретичних знань і практичного досвіду задля того, щоб ефективно керувати комунікативним процесом. Вони мають певне уявлення про стереотипи поведінки людей іншої культури, проте не готові до атрибутивних дій. *Низький рівень ціннісно-діяльнісного* компоненту характеризується нездатністю до будь-якого діалогу з людьми іншої культури, повною непристосованістю до життя в нових умовах, невмінням застосовувати мовні стратегії на практиці, вести бесіди та будувати власний дискурс з культурно-ціннісної тематики.

Нами був підібраний комплекс діагностичного інструментарію для визначення рівня сформованості кожного із визначених компонентів за відповідними вищевказаними критеріями. (Констатувальний експеримент)

Таблиця 2.

Методики діагностики рівнів сформованості міжкультурної компетентності на аксіологічних засадах

Компоненти	Діагностика
Ціннісно-когнітивний	установча анкета, творча робота (твір-роздум), бесіда із викладачами та студентами, тест М. Рокіча та методика Ш. Шварца (адаптовані нами)
Ціннісно-мотиваційно-афективний	Методика «Інтолерантність – толерантність» (ІНТОЛ) Л. Почебут, Р. Лайкерт, опитувальник А. Мехрабієна і Н.

	Эпштейна
Ціннісно-діяльнісний	програма дискусії зі студентами

У контексті розроблених нами концептуальних положень про критерії та рівні сформованості міжкультурної компетентності логіка педагогічного експерименту передбачала порівнювальну діагностику розвитку кожного з компонентів міжкультурної компетентності – ціннісно-когнітивного, ціннісно-мотиваційно-афективного та ціннісно-діяльнісного в контрольних та експериментальних групах.

В якості респондентів виступили іноземні студенти підготовчого відділення та студенти 3-4 курсів СНУ імені В. Даля. У дослідженні взяли участь студентів та ...викладачів.

.....

.....

2.2. Психолого-педагогічні умови формування в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності на аксіологічних засадах (це можуть бути технології формування чи модель формування та ін.)

Результати констатувального етапу експерименту переконали нас у необхідності виявлення й обґрунтування сукупності ефективних психолого-педагогічних умов формування в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності на аксіологічних засадах.

.....

.....

2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи

Мета формуючого експерименту полягала у перевірці ефективності зазначених нами педагогічних умов формування міжкультурної компетентності в іноземних студентів.

.....

.....

Ми вважаємо, що визначені нами психолого-педагогічні умови адекватні вибудованій аксіологічно-орієнтованій моделі формування МКК в іноземних студентів університету.

Виділені нами компоненти міжкультурної

компетентності ми умовно співвіднесли з етапами їх формування: ціннісно-когнітивний, ціннісно-мотиваційно-афективний, ціннісно-діяльнісний. На ціннісно-когнітивному етапі ми робили акцент на отриманні студентами знань і інформації про цінності різних культур та міжкультурні відмінності. Метою ціннісно-мотиваційно-афективного етапу була рефлексія іноземними студентами свого ставлення до представників інших культур, спрямована на розвиток мотиваційно-ціннісних та психологічних механізмів самовдосконалення. Ціннісно-діяльнісний етап був зорієнтований на формування в студентів практичних вмінь і навичок, які мали підвищити ефективність міжкультурної комунікації.

Потім конкретно описується, які педагогічні технології використовували.

.....

.....

На контрольному етапі експериментальної роботи ми провели діагностичне дослідження з метою констатації у іноземних студентів контрольних та експериментальних груп змін, що відбулися в рівнях сформованості трьох визначених нами компонентів. Діагностичне дослідження проводилося за методиками, релевантними тим, що були використані на констатувальному етапі експериментальної роботи

Порівняльний аналіз отриманих результатів дає можливість стверджувати, що зафіксована значна позитивна динаміка в рівнях сформованості усіх компонентів МКК у іноземних студентів експериментальних груп. Усі ці дані представлені у діаграмі (рис. 5).

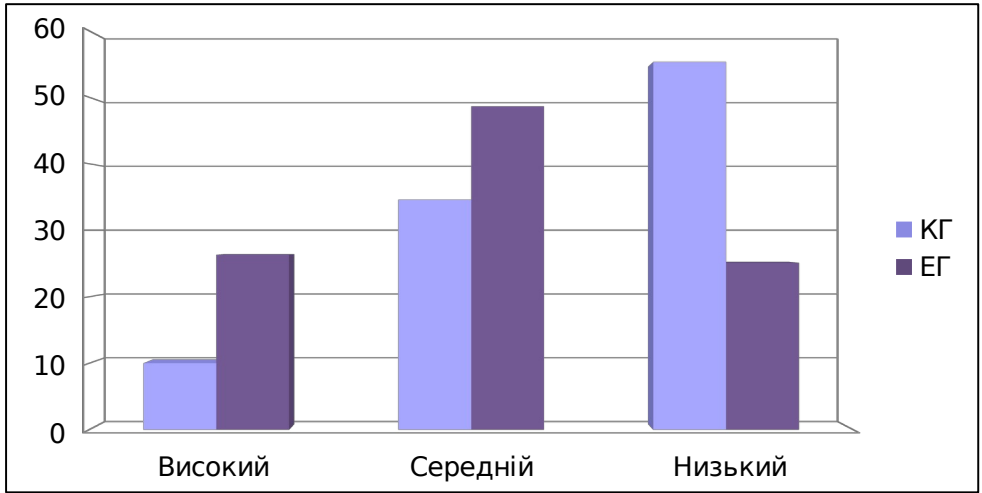

Рис. 1. Порівняльний аналіз рівнів сформованості міжкультурної компетентності у студентів КГ і ЕГ університету за результатами контрольного етапу роботи

Таким чином, беручи до уваги той факт, що у контрольних групах ми не проводили спеціально організованої роботи, спрямованої на формування міжкультурної компетентності у іноземних студентів, логічним є висновок про те, що істотні зміни позитивного характеру, які зафіксовані в експериментальних групах, є наслідком ефективності психолого-педагогічних умов формування міжкультурної компетентності в іноземних студентів на аксіологічних засадах.

**ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ Й ОФОРМЛЕННЯ
СТАТЕЙ**
**для розміщення в фаховому збірнику наукових
праць**
**«ДУХОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»,**
що випускає кафедра

Оформлення статті має здійснюватися з дотриманням наступних вимог:

Формат сторінки: А4, книжкова.

Береги: лівий – 3 см, правий – 1,5 см, верхній і нижній – 2,5 см.

Міжрядковий інтервал: 1,5.

Шрифт: TimesNewRoman.

Кегль: 14.

Обсяг статті: від 8 до 12 сторінок.

Використання знаків та символів: тире -, апостроф ', лапки «...», для нерозривних пробілів Ctrl+Shift + пробіл, маркери (•, -, ➤, ...), нумерація 1.

Порядок розміщення матеріалу:

- Ліворуч у верхньому рядку проставляється УДК (14 кегль).
- Посередині через рядок великими літерами напівжирним шрифтом – назва статті.
- Праворуч через рядок малими літерами напівжирним шрифтом – ініціали та прізвище автора (-ів).
- ORCID.
- Через рядок з абзацу 12 кеглем курсивом подаються анотація (1800 символів) та ключові слова (мовою статті).
- Через один рядок з абзацу 14 кеглем друкується основний текст (відступ першого рядка – 1,27 см), який має містити такі складові:
 - постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями;

- аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор;
 - виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття;
 - формулювання цілей статті (постановка завдання);
 - виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
 - висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.
- Список літератури друкується у відповідності до стандарту 12 кеглем через один рядок після основного тексту. Слово Література друкується напівжирним шрифтом з вирівнюванням від центру 12 кеглем. Список літератури оформлюється за ДСТУ 8302:2015, посилання на літературу у тексті статті оформлюються за міжнародним стилем оформлення наукових публікацій APA (American Psychological Association) style – стиль цитування АПА (Американська психологічна асоціація).
 - Список посилань (= транслітерованій список літератури) друкується 12 кеглем напівжирним шрифтом з вирівнюванням по центру та оформлюється за стилем АПА. Транслітерувати назви джерел можна за допомогою он-лайн сервісів: для джерел українською мовою – «Стандартна українська транслітерація» в режимі паспортний стандарт (<http://translit.kh.ua/?passport>); для джерел російською мовою – «транслит.сс» (<http://translit.cc>) або <http://translit.net/ru/bgn/>; джерела іноземною мовою не транслітеруються. Після транслітерованої назви книги, статті тощо необхідно розмістити переклад їх назви у квадратних дужках.
 - Через рядок з абзацу подаються назва статті (по центру, напівжирним шрифтом), прізвище, ім'я, по батькові (праворуч, напівжирним шрифтом), анотації та ключові слова на двох інших робочих мовах збірника (12 кеглем, курсивом, 1600-1800 символів з пробілами кожна).

- Через рядок українською, російською й англійською мовами подаються відомості про автора: ПІБ автора повністю - наукова ступінь, вчене звання, посада, місце роботи (місто, країна). E-mail*;
- текст набирати без переносів, тире має відрізнятись від дефісу, лапки у тексті мають бути однаковими, а саме: « »;
- таблиці та інші нетекстові об'єкти повинні бути пронумеровані, розміщуватися в середині тексту, в центрі – під рисунком (Рис. 1 ...), над таблицею (Таблиця 1). Малюнки та схеми бажано розмістити як у тексті статті, так і представити окремо у форматі .jpeg.

* *Відомості про автора (-ів) подаються також окремим файлом:* ПІБ автора повністю - наукова ступінь, вчене звання, посада, місце роботи (місто, країна). E-mail. Контактний телефон. Адреса Нової пошти для пересилки збірника.

Через декілька днів після отримання статті редколегією та по закінченні процесу її рецензування на e-mail автора прийде повідомлення про прийняття або відмову у друці надісланих матеріалів.

5. Звіт про переддипломну практику

Звіт про практику виконується в процесі практики у відведений для цього час.

Звіт про практику повинен відображати:

- матеріали для магістерської роботи, зібрані, розроблені і впроваджені в процесі практики;
- результати виконаної в процесі практики роботи.

Структура звіту про переддипломну практику

- Титульний аркуш.
- Зміст:
 - загальна характеристика вищого навчального закладу, в якому здобувач вищої освіти проходить практику;
 - характеристика структурного підрозділу, в якому здобувач проходить практику: цілі й завдання діяльності, кадровий склад, аналіз та оцінка діяльності;
 - аналіз комплексу навчально-методичної документації;
 - аналіз індивідуального плану навчальної, науково-дослідної, методичної, організаційної, виховної роботи викладача вищого навчального закладу;
 - стисла характеристика (аналіз) двох відвіданих занять (однієї лекції, одного практичного заняття);
 - розроблені здобувачем 2 заняття (одна лекція, одне практичне заняття);

- розробка виховного заходу або кураторської години з теми магістерської роботи;
- представлення підготовлених матеріалів за темою магістерської роботи;
- текст наукової статті або тез доповідей за темою магістерської роботи.

Висновки за результатами практики щодо вирішення поставлених завдань.

Оформлення звіту про переддипломну практику з відривом від теоретичного навчання

Звіт виконується державною мовою.

Обсяг звіту має становити орієнтовно 50-70 сторінок.

Зразок оформлення титульного аркуша подано в додатку А.

Текст звіту друкується шрифтом Times New Roman (кегель – 14, міжрядковий інтервал -1,5) з берегами таких розмірів: лівий – 2,5 см, правий – 2,5 см, верхній і нижній – 2 см.

Звіт засвідчується підписами керівників практики від кафедри педагогіки та вищого навчального закладу, в якому здобувач вищої освіти проходив переддипломну практику, та печатками вищого навчального закладу.

Додаток А

**НАПРАВЛЕННЯ НА ПЕРЕДДИПЛОМНУ
ПРАКТИКУ**

„___” _____ 202...__ р.

№

Здобувач вищої освіти факультету гуманітарних наук, психології та педагогіки (Галузь - знань 01 «Освіта/Педагогіка», Спеціальність - 011 «Освітні, педагогічні науки») Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
направляється на виробничу практику до

_____ (назва вищого навчального закладу)

_____ (назва структурного підрозділу)
згідно з наказом ректора від „___” _____
202...__ р. № _____.

Термін стажування: з _____ по _____.

Завідувач _____ кафедри педагогіки
Г.П.Шевченко
(підпис)
МП

**Індивідуальний план переддипломної
практики**

№ п/п	Зміст основних етапів роботи	Тривалість етапів роботи (робочих днів)	Виконано/невиконано
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
Разом			

Керівник практики
від кафедри педагогіки

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Здобувач вищої освіти

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

ВІДГУК

Рекомендована оцінка _____

Керівник практики
від вищого навчального закладу

(прізвище, ім'я, по батькові)

МП

Оцінка _____

Керівник практики
від кафедри педагогіки

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

МП

Додаток В

**СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Факультет гуманітарних наук, психології та
педагогіки

Кафедра педагогіки

ЗВІТ ПРО ПЕРЕДДИПЛОМНУ ПРАКТИКУ
здобувача вищої освіти
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики
від вищого навчального закладу _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

МП

Керівник практики
від кафедри педагогіки _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

МП

Сєвєродонецьк – 202_

Рекомендована література до проходження практики

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы (Прикладная педагогика): учебное пособие в 2 кн. Москва : МЭСИ, 2000. Кн. 1. 141 с. ил.

2. Андреев В. И. Педагогика высшей школы. Инновационно-прогностический курс: учеб. пособие. Казань : Центр инновационных технологий, 2013. 500 с.

3. Базалук О. О., Юхименко Н. Ф. Філософія освіти: навчально-методичний посібник. Київ, 2010. 164 с.

4. Боротко Н. М., Соловцова И. А., Байбаков А. М. Теория и методика воспитания: учебник для ст-тов пед. вузов; под ред. Н. М. Боротко. Волгоград: Изд-во ВГИПК РО, 2006. 98 с. (Сер. «Гуманитарная педагогика». Вып. 7).

5. Вдовюк В. И., Фильков С. М. Основы педагогики высшей школы в структурно-логических схемах: учебное пособие. Москва : МГИМО(У) МИД России, 2004. 67 с.

6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.

7. Гагарин А. В. Психология и педагогика высшей школы: учебное пособие. Москва : Изд-во МЭИ, 2010.

8. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпро, 2014. 416 с.

9. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). Москва : Изд-во «Совершенство», 1998. 608 с.

10. Гусинский Э. Н., Турчанинова Ю. И. Введение в философию образования. Москва : Издательская корпорация «Логос», 2000. 224 с.

11. Егоров В. В., Скибицкий Э. Г., Храпченков В. Г. Педагогика высшей школы: учебное пособие. Новосибирск : САФБД, 2008. 260 с.

12. Запесоцкий А. С. Образование: философия, культурология, политика. Москва : Наука, 2002. 456 с.

13. Каким быть образованию завтрашнего дня. Доклад 2012 года о проводимом ООН Десятилетии образования в интересах устойчивого развития. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002166/216606r.pdf>

14. Казначеев В. П., Спирин Е. А. Космопланетарный феномен человека: Проблемы комплексного изучения. Новосибирск : Наука. Сиб. отд-ние, 1991. 304 с.

15. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава : ПОІППО, 2006. 328 с.

16. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в контексті проблем освіти. Освітологія: хрестоматія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва. Київ : ВП «Едельвейс», 2013. 728 с.

17. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

18. Каким быть образованию завтрашнего дня. Доклад 2012 года о проводимом ООН Десятилетии образования в интересах устойчивого развития. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002166/216606r.pdf>

19. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.

20. Подласый И. П. Педагогика: учебник. Москва : Высшее образование, 2007. 240 с.

21. Слостенин В. А., Исаев И. Ф., Шиянов Е. Н. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений; под ред. В. А. Слостенина. Москва : Издательский центр «Академия», 2013. 576 с.

22. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2001. 304 с.

23. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищих пед. закладів освіти. Київ : Академія, 2006. 528 с.

24. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2002. 224 с.

25. Філософія освіти: навчальний посібник / за заг. редакцією В. Андрущенка. Київ : Вид-во НПУ імені Н. П. Драгоманова, 2009. 328 с.

26. Шарипов Ф. В. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие. Москва : Логос, 2012. 448 с. (Новая университетская библиотека).

27. Подласый И. П. Педагогика: в 2-х кн. Москва : Владос, 2003.

28. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов. Москва : Владос, 2003.

5. 29. Лучанинова О. П. Педагогічні технології у вищій школі: навч. посібник. Дніпропетровськ : ЛІРА, 2013. 224 с.

29. Бугрій О. Сутність поняття «педагогічні технології». *Вища школа*. 2007. № 1. С.20-25.

30. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

31. Креативні методи навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу: навч.-метод. посібник / за заг. ред. проф. С. М. Гончарова. Рівне : НУВГП, 2007. 116 с.

32. Мельничук І. М. Особливості застосування інтерактивних ігор у вищому навчальному закладі. URL: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Vnadsps/2010_4/10mimvzn.pdf.

33. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.

34. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи; за заг. ред. О. Г. Мороза. Київ : НПУ, 2003. 267 с.

35. Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр. до 15-річчя АПН України: у 5 т. АПН України. М. Б. Євтух (відп.ред.). Київ : Педагогічна думка, 2007. Т. 4: Педагогіка і психологія вищої школи. Київ : Педагогічна думка, 2007. 438 с.

36. Руснак І. С., Іванчук М. Г. Педагогіка і психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. 2-ге вид., доп. Чернівці : Букрек, 2009. 176 с.

37. Чернілевський Д. В., Томчук М. І. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посібник. Вінниця : Вінницький соціально-економічний ін-т ун-ту «Україна», 2006. 402 с.

38. Вайнцвайг П. Десять заповідей творческoй личности. Москва, 1990.

39. Мелик-Пашаев А. А. Педагогика искусства и творческие способности. Москва, 1981.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ПРАКТИКИ

1. Бабанский Ю. К. Методология и методика научного поиска. Москва : Педагогика, 1989. 324 с.
2. Базалук О. О., Юхименко Н. Ф. Філософія освіти: навчально-методичний посібник. Київ, 2010. 164 с.
3. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования: учеб. пособие. Киев : МАУП, 2002. 216 с.
4. Бех І., Кононко О. Наукові засади проведення експерименту. *Рідна школа*. 2001. №10. С. 36-40.
5. Борытко Н. М., Моложавенко А. В., Соловцова И. А. Методология и методы психолого-педагогических исследований: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Изд. центр «Академия», 2008.
6. Брызгалова С. И. Введение в научно-педагогическое исследование: учеб. пособие. 3-е изд., испр. и доп. Калининград : Изд-во КГУ, 2003. 151с.
7. Валеев Г. Х. Методология и методы психолого-педагогических исследований: учеб. пособие. Стерлитамак : Стерлитамак. гос. пед. ин-т, 2002. 134 с.
8. Введение в научное исследование по педагогике / Ю. К. Бабанский и др. / Под ред. Журавлева В. И. Москва : Просвещение, 1988.
9. Гласс Д., Стенли Д. Статистические методы в педагогике и психологии; пер. с англ.: Л. И. Хайрусова; общ. ред.: Ю. П. Адлер. Москва : Прогресс, 1976. 495 с.
10. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376с.

11. Дисперсия, среднеквадратичное (стандартное) отклонение, коэффициент вариации. URL: <http://statanaliz.info/metody/opisanie-dannyx/11-dispersiya-standartnoe-otklonenie-koeffitsient-variatsii>
12. Загвязинский В. И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие. Москва : Издат. центр «Академия», 2001. 208 с.
13. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава : ПОІППО, 2006. 328 с.
14. Клименюк А. В. и др. Методология и методика педагогического исследования: постановка цели и задач исследования. Київ, 1988.
15. Кожухар В. М. Основы научных исследований: учебное пособие. Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2010. 216 с.
16. Кохановский В. П. Философия и методология науки : учебник для высш. учеб. завед. Ростов н/Д. : «Феникс», 1999. 576 с.
17. Краевский В. В. Методология научного исследования: пособие для студ. и асп. гуманитар. ун-тов. Санкт-Петербург : СПб. ГУП, 2001. 148 с.
18. Краевский В. В., Бережнова Е. В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издат. центр «Академия», 2006. 400 с.
19. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень. Київ : Кондор, 2003. 192 с.
20. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования: учеб. пособ. Ленинград : ЛГУ, 1980. 266 с.
21. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи. Гл. Основи наукового педагогічного дослідження. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/50253-13-osnovi-naukovogo-pedagogchnogo-dosldjennya.html>
22. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Основи науково-педагогічних досліджень: навч. посібник. 3-є вид. доп. Київ : НАКККіМ, 2011. 314 с.

23. Методы педагогических исследований / Под ред. А. И. Пискунова, Г. В. Воробьева. Москва : Педагогика, 1979. 255 с.

24. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт. кол.: Є. М. Хриков та ін.; за заг. ред. В. С. Курила, Є. М. Хрикова; Держ. закл. «Луган. нац. ун- т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид- во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 248 с.

25. Новиков А. М. Методология образования. 2-е изд. Москва : «Эгвес», 2006. 488 с.

26. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи). Москва : МЗ-Пресс, 2004. 67 с.

27. Основні поняття математичної статистики. URL: <http://helpiks.org/5-99470.html>

28. Педагогика: учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В. А. Сластенин и др. Москва : Школа-Пресс, 2000.

29. Петров Ю. А. Методологические проблемы теоретического познания. Москва : Изд-во МГУ, 1986. 173 с.

30. Психологическая диагностика: учеб. пособие / Под ред. К. М. Гуревича. Е. М. Борисовой. Москва : Изд-во УРАО, 1997. 304 с.

31. Сафин В. Ф. Введение в психодиагностику личности школьника. Уфа: Башк. гос. пед. ин-т, 1990. 94 с.

32. Сисоева С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчук. Рівне : Волинські обереди, 2013. 360 с.

33. Скалкова Я. Методология и методы педагогических исследований. Москва : Педагогика, 1989. 220 с.

34. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований. Москва : Педагогика, 1986. 151 с.

35. Сочивко Д., Якунин В. Математические модели в психолого-педагогических исследованиях: учебное пособие. Ленинград : ЛГУ, 1988. 67с.

36. Федотова Г. А. Методология и методы психолого-педагогических исследований: учеб. пособие. Великий Новгород : НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2006. 112 с.

37. Філософія освіти: навчальний посібник / за заг. редакцією В. Андрущенка. Київ : Вид-во НПУ імені Н. П. Драгоманова, 2009. 328 с.

38. Циулина М. В. Методология психолого-педагогических исследований: учебное пособие. –Челябинск : Изд-во Челяб. гос. пед. ун-та, 2015. 239 с.

39. Швырев В. С. Теоретическое и эмпирическое научном познании. Москва : Наука, 1978. С. 323.

40. Шейко В. М. Кушнарченко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання-Прес, 2002. 295 с.

41. Шипилина Л. А. Методология и методы психолого-педагогических исследований: учеб. пособие для аспирантов и магистрантов по направлению «Педагогика». 3-е изд., стереотип. Москва : ФЛИНТА, 2011. 204 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

*для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»*

Укладачі: к.пед.н., доц.С.С.Рашидова;
к.пед.н., доц. І.О.Сафонова

Техн. редактор С. К. Николаева
Оригінал-макет В. В. Сидоров

Підписано до друку 2020
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір типогр. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. ____ Обл.-вид. арк. ____.
Тираж ____ екз. Вид. № ____ . Замов. № ____ . Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18 р.
Адреса університета: просп. Центральний 59-А
м. Северодонецьк, 93400, Україна
e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com.